

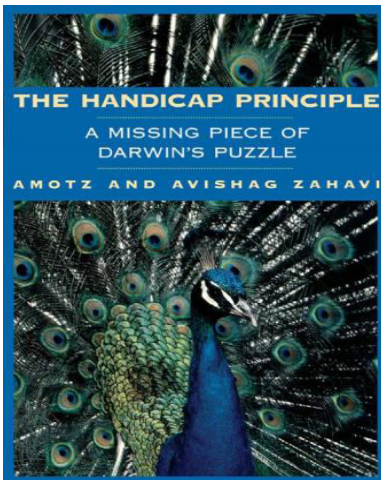
MI A VALLÁSI JELENSÉGEK OKA? (4)

A VALLÁS AZ ELKÖTELEZETTSÉG KINYILVÁNÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ MEGBÍZHATÓ, KÖLTSÉGES JELZÉSEK (EMOCIONÁLISAN TELÍTETT RITUÁLIS AKTUSOK) SOROZATA

a vallás esetében a reprodukív sikerességet terhelő költségek **annak a jelzőrendszernek** a velejárói, amely lehetővé teszi a csoporton belül azt, hogy a **ténylegesen elkötelezett** emberek felismerjék egymást és megkülönböztessék a csalóktól és élősködőktől

a költségesség adaptív jellemzője a jelzőrendszernek: ha nem lenne költség, nem fejlődhetett volna ki - olyan költségeket ró a feltétel nélkül kooperálni kívánókra ("altruisták"), amelyeket kizárólag ők hajlandók megfizetni

THE HANDICAP PRINCIPLE (A HÁTRÁNYELV)

p. 229: "The Handicap Principle is a very simple idea: waste can make sense, because by wasting one proves conclusively that one has enough assets to waste and more"

p. xiv: „in order to be reliable, signals have to be costly”

„The handicap principle is an essential component in all signals and shows why signals take the form they do.”

"The Handicap Principle and Signalling in Collaborative Systems", in Patrizia d'Ettore - David P. Hughes (eds.): Sociobiology of Communication. An Interdisciplinary Perspective. Oxford University Press, Oxford 2008. p. 2.

Amotz Zahavi - Avishag Zahavi, *The Handicap Principle. A Missing Piece of Darwin's Puzzle*. Oxford University Press, Oxford - New York 1997.

“COSTLY SIGNALLING”

KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNY:

„hivalkodó fogyasztás” (conspicuous consumption)

AZ EMBERI EMÓCIÓK AZ ELKÖTELEZETTSÉG UNIVERZÁLIS (NEM KULTÚRASPECIFIKUS) JELEI - A KULTÚRASPECIFIKUS (PL. VALLÁSI) JELZÉSEK ÖSSZEKAPCSOLÓDNAK AZ ALAPVETŐ EMÓCIÓKKAL

AZ ELKÖTELEZETTSÉG KINYILVÁNÍTÁSA EMÓCIONÁLIS

A VALLÁSI SZIMBÓLUMOK, RITUÁLÉK ÉS NARRATÍVÁK INKÁBB EZEKET AZ EMÓCIÓKAT FEJEZIK KI, MINT AZ ADOTT VALLÁSRA JELLEMZŐ HITEKET

vö.: Wittgenstein: “szenvedélyes döntéssel magunkra vett vonatkoztatási rendszer”

Clifford Geertz: “long-lasting moods and motivations” that seem “realistic”

ELKÖTELEZETTSÉG = minden körülmények között – az önérdékünk ellenére is – tartjuk magunkat egy meghatározott viselkedéshez - költség-haszon elemzéssel revidálhatatlan, ergo **IRRACIONÁLIS**

KÉRDÉS: MIÉRT KÖVETED AZ ADOTT SZABÁLYT AKKOR IS, HA AZT NEM ÉSSZERŰ KÖVETNI? TE HÜLYE VAGY?

VÁLASZ: ANNAK AZ UTASÍTÁSÁT KÖVETEM, AKI JOBBAN TUDJA NÁLAD ÉS NÁLAM IS, HOGY MI ÉSSZERŰ ÉS MI NEM AZ. TE VAGY A HÜLYE.

1Kor 1,18: “A keresztről szóló tanítás azoknak, akik elvesznek, balgaság ugyan, de nekünk, akik üdvözülünk, Isten ereje.” - ez reflektív, meta-szintű szöveg - lásd a “04 falszifikacio es fikcionalizmus” handout-ot

A vallási elkötelezettséget kinyilvánító jelzések tárgya tipikusan:

in-group - out-group : kooperatív szándék kinyilvánítása a csoporton belül

Vö. pl.: Irons, William: “Religion as Hard-to-Fake Sign of Commitment”, in Nesse, R., *Evolution and the Capacity for Commitment*, 2001.

morális szabályok : ne ölj (mármint a csoporton belül), ne hazudozz, ne lopj, adj alamizsnát a szegényeknek etc.

EGY EVOLÚCIÓS JÁTÉKELMÉLETI MODELL

Vö.: Bulbulia, Joseph, “Religious Costs as Adaptations that Signal Altruistic Intention”, in: *Evolution and Cognition*, 2004, Vol. 10, No. 1

A FOGOLY-DILEMMA

a **NASH-EQUILIBRIUM**: a non-kooperativitás pedig a kooperativitás: nyilvánvalóan és egyértelműen hatékony (volna)

	A. vall a rendőröknek		A. kooperál B-vel	
B. vall a rendőröknek	-5	-5	0	-10
B. kooperál A-val	-10	0	-1	-1

MAFFIA-VERZIÓ: (FENYEGETÉS VAGY MEGFELELŐ JUTALOM)

a Nash-equilibrium a kooperáció

	A. vall		A. kooperál	
B. vall	-5	-5	- végtelen	-10
B. kooperál	-10	- végtelen	-1	-1

A VALLÁSI VERZIÓ (MINDENTUDÓ, JUTALMAZÓ-BÜNTETŐ LÉNY)

irracionális szereplőkkel

	A. vall		A. kooperál	
B. vall	-végtelen	-végtelen	- végtelen	+végtelen
B. kooperál	+végtelen	- végtelen	+végtelen	+végtelen

a **Nash-equilibrium** itt is egyértelműen a kooperáció + még költséghatékony is (nincs szükség kényszerítő struktúrák fenntartására)

AZ ISTEN(EK) (ETC) NEM SZÜKSÉGES, HOGY LÉTEZZENEK, ELEGENDŐ, HA HISZNEK BENNÜNK - A JÁTÉK NEM AZ ILLÚZIÓ ELLENÉRE MŰKÖDIK, HANEM AZÉRT, MERT ILLÚZIÓN ALAPUL

a rendszer akkor működik hatékonyan, ha a csoport tagjai elkötelezettek az istenség(ek) természetfölötti kauzalitása iránt + keresik és képesek kiválasztani a hasonlóan elkötelezetteket + kinyilvánítják elkötelezettségüket + szembefordulnak az eretnekekkel és a csalókkal (morális fölháborodás)

a hitek és motivációk rendszere **vallási altruizmust** eredményez

reciprok altruizmus: az autentikus altruizmus jele az altruista viselkedés

a kooperálni kívánók megbízható módon jelzik egymásnak a szándékukat

ott, ahol lehetséges a megtévesztés: a jelzések mindig önigazolóak (self-certifying) - ez úgy történik, hogy olyan handicap van beépítve a szignálba, amit csak az képes elviselni, aki autentikus jeladó - a költség összekapcsolódik az átadandó információ természetével - a költséges szignál **közvetlenül kapcsolódik** a jelentéshez

a vallási hit és emóció önmagában nem elegendő ahhoz, hogy vallási altruizmust generáljon - az elkötelezettséget nyilvánossá kell tenni - **rituálék - ezek nyilvános fórumok - a természetfölötti iránti erős elkötelezettség jele az, hogy olyan tevékenységekbe ruháznak be, amelyek egyébként értelmetlenek vagy veszélyesek - a próbák kiállása: beruházás a jövőbe**

SUMMA SUMMARUM

ÁGENSEK KONTRAINUITÍV REPREZENTÁCIÓJA - AZ EHHEZ KAPCSOLÓDÓ HITEK - AZ ELKÖTELEZETTSÉG KINYILVÁNÍTÁSÁRA ALKALMAS JELZÉSEK SOROZATA (RITUÁLÉK ÉS VISELKEDÉSI SZABÁLYOK)

+

A KULTURÁLIS HORDOZÓESZKÖZÖK: A NARRATÍVÁK

MELYEK A LEGFONTOSABB TÉNYEZŐK A NARRATÍVÁK MEMORABILITÁSA SZEMPONTJÁBÓL?

- A NARRATÍVA BEFOGADÓJÁNAK RELEVÁNS **ELŐZETES ISMERETEI**

- AZ **ELŐREJELEZHETŐSÉG (PREDIKTABILITÁS)**: A SZÖVEG VALAMELY EGYSÉGÉNEK AZ ELŐREJELEZHETŐSÉGE: AZOK AZ ELVÁRÁSOK, AMELYEKET A TÖRTÉNET OLVASTÁN/HALLATÁN A BEFOGADÓ KIALAKÍT

- A **POSZTDIKTABILITÁS**: - A SZÖVEG VALAMELY EGYSÉGÉNEK A BEÉPÍTHETŐSÉGE A TÖRTÉNET SZERKEZETÉBE: A BEFOGADÓ KÉPESSÉGE ARRA, HOGY KOHERENS SZERKEZETTÉ SZERVEZZE A TÖRTÉNETET

MI AZ ÖSSZEFÜGGÉS AZ ELŐREJELEZHETŐSÉG ÉS A POSZTDIKTABILITÁS KÖZÖTT?

MEMORABILITÁS α (POSZTDIKTABILITÁS – PREDIKTABILITÁS)

vö.: Upal, Afzal. (2005). "Role of context in memorability of intuitive and counterintuitive concepts". In: *Proceedings of the Twenty-seventh Annual Meeting of the Cognitive Science Society*, 2225.

NARRATÍVÁK INTUITÍV FOGALMAKKAL: MAGAS POSZTDIKTABILITÁS – MAGAS PREDIKTABILITÁS

NARRATÍVÁK MAXIMÁLISAN KONTRAINUITÍV FOGALMAKKAL (PL. MAGAS TEOLÓGIA): ALACSONY POSZTDIKTABILITÁS – ALACSONY PREDIKTABILITÁS

NARRATÍVÁK MINIMÁLISAN KONTRAINUITÍV FOGALMAKKAL: MAGAS POSZTDIKTABILITÁS – ALACSONY PREDIKTABILITÁS